

50 שנה עם רשי' עגנון שליטא

(עם היותו ארח-כבוד בירושלים)

שביטא... של העלם התמים והעניו כביכול. הבחור עשה גם עלי רושם. אבל לא יותר מאשר תלמיד משכיל מ' תלמודי, והיו לו תלמידים גדולים ממנו בשנים, כגון הבלשן פורת

ז'ל ויבדל לחיים ארוכים הסופר יהודה בורלא. ראת חטאי אזכיר היום, חטאי-אילתי, כי אין אדם חטא אלא אם נכנסה בו רוח שטות. היתה בו בימים ההם שמרנית של גאווה, ואולי יותר מזה, וכי דבר קטן הוא להיות, דוקטור לפילוסופיה מאוניברסיטת וינה על יסוד חיבור היסטורי שנדפס בליפ' ציג-וינה אצל אחד מגדולי ה' מר'לים, וגם מסופרי, השלוח' כבר זכיתי להיות, מחליף אגרות עם ד"ר קלוזנר בעצמו, וגם בפולנית פרסמתי משהו ברבעון היסטורי ה' שיב והעורך אף שבח את סג' גוני, ואידיש כתבתי מאז 1904 עד לפני עלותי לארץ.

ובכן מי ידעת לי בבני גילי, שני ט' בשנות ה'20 עמדנו אז, אבל התבדל של חמש שנים שבינינו משקלן גדול היה אז מאשר כעת בהיותנו בשנות ה'30, ובכך הת' יחסתי לבחור הסופר באדיבות של דוקטור וינא, אבל גם מהסתייגות ובשמירת המרחק, דיסטאנץ האל' טען בגרמנית (גליצאי מחדש מ' לים המציא מלה מורה למרשג זה בעברית, אבל שכתתו, ואתו ה' סליחה), בין אנשי ירושלים המשי' כילים ובין, חכמי-יפו' (תל-אביב וכללה עוד ביפו) היו בימים ההם, יחסים מתוחים, ה'יפואים', כלר מ' אנשי הגימנסיה ומשרד חובבי ציון חשבו את משכילי ירושלים לבטלנים ודעתם ו' אף ביטאו בד' טס, ואני פטריוט ירושלמי הייתי, אף על פי שטרם מלאה לי השנה הראשונה בירושלים, בעיני היו ה' דוקטורים השויצים שביפו סחורה מאד זולת דוקטוראט על יסוד חיבור שדוף על פרק תהלים ומידי פרופסור גוי שידיעותו בתג' במ' קורו היו מאד קלושות, ועגנון הרי עדיין יפואי היה, וביפו הדפיס את סיפוריו, ובכך סיבה נוספת להסתייגות, כפי שהבינתי אחרי שנים הרגיש הבחור הפיקח ברורבה שלי, אבל התיחס אליה בסלחנות, כי ברחו מבוגר היה בעשרים שנה מכפי גילו הביולוגי, וקן ממני ב' חכמה ודעת.

הסיפור הראשון

כאשר הופיע סיפורו הגדול הרא' שן, רהיה העקוב למשורר, שהקנה לו מקום כבוד בכותל המזרח בספ' וות העברית והיהודית שבלשונות זרות, נתן לי את הספר - ואולי רק דסים מ' הפועל הצעיר' שבו הופיע בראשונה, כשנפגשנו שנית שאל' ני לדעת, עינתי לו שהסיפור נאה, אלא הלשון מורה, תשובתי קצרה היתה, בפתגם גרמני ש' משמעותו הוא בערך: רצען, כלך לך אצל רצועתך, לא געלבת, כי לא היו לי תביעות ל'מבינות', ב' עיניי ספרות יפה ומגוננות רק אחרי שנים תפסתי, כי לר' מנשה גיבירו של אותו סיפור נלר' יודל מהבנסת כלה, ולמאות גיבורים' (הסוף בעמוד 15 טור 7)

בירושלים בשנת תרע"ב הכרתיו בבית ידידנו החוקר והסופר וה' מורה הרא"ם ליפשיץ ז"ל, גדול בשנים משנינו היה מאירצו ל'ס' שיץ, חכם המכיר בחכמתו ופרש את נפשו עלינו במידת מה, בתי חילה בלבוב ואח"כ כאן בארץ כשרון, ואולי חולשה, היתה לו עוד מבית וורין לגלות כשרונות, לקרבתם ולהדריכם או לנסות להר' ריכם הבחור הרך, שמואל יוסף שאצקס סבוץאץ, שהתגלגל מעי' רד: לבובה, לאחת המערכות שלא על מנת לקבל פרס - אם להל' כה או רק למעשה איני יודע - השתייך לחוגי של ליפשיץ, ובארץ היה מבקר בביתו לפרקים, אני אורח פמעס יומיום הייתי בבית זה, כי קרובי משפחה היי' נו וקרובי-שכנים בזכרון משה, השכונה המודרנית בירושלים הרי' הודית בימים ההם, ספיו שמעתי על הסופר בן ארצנו גליציה שאצ' קס, שהיה לעגנון בארץ ישראל, הרא"ם ליפשיץ היה משמיע באז' ני כל אשר העסיק את רוחו, וד' ברים רבים העסיקתו ופצאו מקום במוחו הגדול: ליוק'דיקום בדק' דוק הלשון העברית, דמויות מתול' דות ישראל, ספרות עברית וספרות עולמית, תורת פרויד ופילוסופיה הודית ונוסף על כך - כל ה' מתהווה בעולמו הארץ ישראלי, וכיחוד בירושלמי, בגלוי ומאחר רי הקלעים.

יודע הכי

הכל ידע ידידנו, שהיה מעורב עם הבריות אף על מוסו ברנלו שצמצם את טוח הליכותיו, ואני שבאתי לארץ מאבק ארכיונים וספ' ריות שבהם חטאתי ועוד בחינה אתה רחמה פעל לראשי, כדי ל' קבל סמיכה להוראה בנימנסיות באוסטריה, מה שדרשה ממני חבר' רת, עזרה' שהביאתני למוסדותיה בירושלים, לא התענינתי אלא ב' מקצועותי, בהיסטוריה ובגיאוגרפיה, ואת הארץ הפצתי להכיר ממראה עיני, בהליכה וברכיבה על הח' פוד המרד, סופר העוסק בספרות יפה, גם אם כבר קנה לו שם בעטו, לא יכול, לענייני, בעודי בנימנסיה עסקתי בספרות יפה רק פוד לצאת ודי חובתי ולקבל תע' דת בנרות הפותחת את שערי ה' אוניברסיטה בפני, חומר קריאתי פרצן, היו מסות היסטוריות וספרי מסעות, ולהבדיל בין חול לקודש עיון בשאלות ותשובות ישנות ב' ספרית הרב, אשר בחדר תפילתו הייתי מתפלל עם אבא, סיפורי-בדים לא ענינתי גם אז וגם עתה.

ובכן בשעה שהציג בפני הרא"ם ליפשיץ את ש"י עגנון טרם קראתי ספרי עטו אף שורה אחת, בחור כבן כ"ג היה אז, לראשו, קאסטר' כעוד במקצת, בן שלש שנים לכל המצות, בגדיו הוליים שלמים היו, לא מונחים, לא כמו אצל רבים מבני תחבריות של הפועלים שעלו לכבוש את העבודה לידים עבריות ונקראו, שמנדוקים' בפי זתיקיים מהעלית הראשונה, שמהך אכזבית דואש אחרי יארש תינצו למידה פסויסת של צניות, יתכן שאנשי ה, סיטי' שברחוב בוסטרס ביפו ר' זקני הפרדסנים במתח תקוה חכר, מים בראשון ובזכרון היו כוללים גם מחור זה, בעל הדמיונות (קרי אידיאלים) ומחוסר מקור פרנסה קבועה בסוג ה, שמנדוקים', כמוהם אכל לפעמים, ארוחת הבוקר' לפנות ערב ותנו לו גם לארוחת צהרים ולארחות ערב ולארוחת בוקר של' פחרת, ומה היתה ארוחה זו? - לחם עם זיתים (וזיתונס היו אופרים הירושלמיים) או עם חלווה וכוס או שתי כוסות תה בבייז' של ליפ' שיץ היו תמיד מים ורתחים על הכירה, הוא הרבה לשנות ואני אירחיו, ובכך קרה שהבחור הסופר סבוץאץ' שוה כוס חמים הראשונה ביומו בשעה 4 אחת'צ.

חומר אנושי מובחר

ה, שמנדוקים' היו חומר אנושי מן המובחר, וארשת מניהם העידה על מחשבה ועל ישר ועל פרץ לשאת ולסבול ולהגשים את רעיו' גיתיהם, לרבים מהם היה כבר עבר של סבל ומלחמה והרפתקאות ב' תנועת החופש ברוסיה ופולין, שאצ' קסי'עגנון סגליציה השלוה בא, סבל ומרירות' עקשנית לא התבטאו בפניה, אבל עיניי הפקחות לקחו לבבות רואיהם, הן בטאו יותר ממה

(סוף מעמוד 10)

פעולה החסיד הבטחני של גלי ציה נאה לדבר בלשונם ולא רק להם נאה ויאה. אלא גם כשמימיביר עליהם ועל מביבתם. ואפילו המר סים והכלבים המשתלבים לתוך ה סיסור כבירות חושבות ומדברית יכילים להשתמש בלשון הספרים והאגרות מדורם של ר' מנשה יר וידל חסיד. והעצרה שוכה לה עגנון בחוגים רחבים שלא הונכו על ספרי יראים כמוהו. ובכלל זה גם אצל הניצח שוילד והונג בקר ביצים מארכיסטיסטיס פתגמים לדת. משידה שהציבור הקורא עבדות הת רגל לסגנונו המיוחד של עגנון ר פתענן עליו. בזה קירב את הקורא העברי לסגנון יהודי פקורי של ארשעס פשוט נכרית. ולא לסגנון אחד. לתקופה מסוימת בלבד. אלא לכל הסגנונים שאחרי התקפת ה תמסודים המודרניים הנדולים עם ראשית המאה ה-20. פרט לסני נוסטמיסטי תגיבי של המשיכי לים - בהתאם לאוישים ולפגמם פסם הדברים כאילו לקוחים מספר חסיד דים לריי החסיד ופעם מספר פוד קר ספרדי ופעם כאילו חסידים משיחיים כיום בדברי וורה באחד מחדרי התפלה בירושלים. חזרו הא על דברי פקחים שבהם הבאים ל תתן איוו דעה או מסורת בלתי נכונה. שהעולם טועים בה' - די וועלט האס א פעות.

אחרי המהפכה - פרסום עולמי

לפני מלחמת העולם בירושלים נעלם עגנון מאשכנז. יצא הוצה לארץ לנרמניה. לא עזב חס חוליו לה את הארץ. אלא כביכול לזמן קצר. ברם אחרי הפוליווי של מלחמת העולם באה מלחמת הער לם. ורק אחרי תשע שנים אוילי קצת למעלה מזה הופיע שוב ב ירושלים בשינוי צורה היצוגית יעם פרסום עולמי. ולא בנפו בא אלא עם אשה כבודה בעלת יחוס אבות ויחוס עצמי ועם תינוקת ותינוק. ומאו בואו עד היום זמנו קודש לעיון וללימוד בספרותו הנודלה המוכתרת וכשם שהיה בור סוד שאינו מאבד טיפה ממה שראה ושמע וקרא בנעוריו כך הוא גם לעת זקנתו. אם תקשה על איוה צירוף מלים. על איוה בישוי בלתי רגיל באחד מהיבוריו. אוי יפתח לפניך את הירושלמי או המדרש אי פקוד קדמון אחר ויראך את המור בעיניך.

פירוש למרחקים איש הספר הוא עגנון. אבל גם

הדר הנוף פושך את ציניו. יכמתו גם את נות ביותו. כל עוד נשאנו רגלנו למרחקים סטילים היינו. ולא רק עצרות אלא גם ארוכות וק שות. ידענו הנברת והאדון עגנון ותלמידיו ואני. נחלל קדרון לפנור פר סביד. הגענו בשעה מאוחרת וחזרנו ללון במערות הססכות לפנור. ולא פטנו השעה המאוחרת ננעל השער בפנינו. אלא פטנו שד אין שער זה נפתח בפני אשה. ויש אפרים אפילו בפני כל בריה וקבה. כגון התולה והרגולת. ול מחרת קבלנו סים מהמנוד והמי שכנו בדרכנו לים המלח. בוחילה והירה ידענו במורד התלול המסר כן של הר ששחה והתרחצנו ב ברכת עין ששחה. ללינת לילה הגענו לחוף ים המלח. במקום שהחלו ה גמיונות שקדמו להקמת מפעל האש ל ג. אחרי שנה שטנו בסירת מוסרד למצדה.

הגענו לשפת ים המלח שלרגלי מצדה בערב. חזלקנו מדורה והקדמי נו לשכב בהשכמה עלינו להר. עזרה מסוימת עוד יותר מאשר בזה ששחה בשניהם קרו ספרי אסונות בנפש אדם. ובכך טפס אלפיני פמסי. והעננוניס עמדו בן גסיון. כנראה והרגלו בטילים בוד רים בנרמניה. לפי חשבוננו יכלנו לשוב לירושלים באיוו יום חורף שערב שבת היה. ולכל הפנות ל יריחו. ואולם ים המלח סער עלינו. והמסור שלנו רעוע היה ובכל רגע היה סכנה שמי הים בגלוי ישתקוהו. וכה יצא ששינוי ליל שבת בשפך הארנון. בחלקה פער טה שילון הים וקיר תולל בחרי מואב שבת קר היה. קרוב לאפם מעלות. במזא שבת הגענו לירי חו. בנסענו פול רוח קרה בככר חירדן נדמו לנו חסידים שבו כ שג בנליציה.

הפרסום ב הארץ

עגנון החל לפרסם ב הארץ סרקי זכרונות. יתכן שספסנו זה וזכה לתיאור מפרי עטו. עגנון יצד לא מעט דמויות דמי ויגות ופשעי נמים. המציאת איוה מחסום כפניו. ומצד אחר נזחר הוא מלפנוד באמת הגיאוגראפית וההיסטורית. בשעה שהוא שולה את בורדיו למסעות על פני הארץ הוא בודק את הדרכים וקובע להם קו נכון כקצין הקובע. מארשרדוט ל פלונת פקטאנוד. היות ובידי פמות ובקי אני במקצת בחכמת הפרוצף של פני הארץ. היתה לי לפעמים זמית לחיית לעינים לניבוריו בדרך מה ילכו. עגנון שבעלפה הוא כ

מעין הנוכח תורה וחכמה. אבל פ פולם לא ידבר על דמויות המצ סיקות אויו באותה שעה. ובכל זאת יש וישאל לעובדות היסטוריות. תד בקי יכול להדריכו להמנע מאנאכוד ניספים. מלהקדים את המאוחר או לאחר במוקדם. ויש ולא שאל בעצת בקיאס ונסל. אין זה פגם לבני הערד האמנותי. אבל אדם כמוי המבקש את האפשרות המצ אמית גם כסיפור אמנותי חיי ת משנה.

זכרון לגליציה המזרחית

מנקודה מבטי אמר עגנון תרוסה גדולה להצבת מצבת זכרון לגליציה המזרחית היהודית שהושד מדה יותר סכל מפרי הזכרון לקחי לות שנות שנתפסמו. אין ביכלשו של היסטוריון לתת לקורא את צב יונה של גליציה בשנות ה-30 למאת ה-19 כמ. הכנסת כלה. ולא את שנות ה-60 כמו ב. הויה העקוב ל מייסוד. ולא את ראשית המאה ה-20 כמו ב. מייסוד פשים. ולא בשטפסי צינות כמו ב. בנעוריו ר בקניגרי. ולא את חדר שבו שתי המלחמות כמו ב. מאורח נסה ללון. אחרי גליציה תופסת ארץ ישראל בימי העליה השניה פקום בראש בסיפוריו. רוב החומר הוא היסטורי ואוטוביוגרפי. שום תיאוד היסטורי לא יצילה להכניסנו לאירת ה ישוב החדש בישו ביון בתי תלאביב הראשונים ולאירה הירד שלמית של הישוב הישן בארזו פוק זמן כמו. המול שלשים. ניבד המייסוד יצחק קוסר. הגליצאי התמים והטפס קצת חרש. שסניו היא ארוסות. אחרי שנשקתו פסם וראו לכינוי. שפנודיק. לא רק מפי בועים ציינים. לא רק א ראה. בחרום צניעותו לא יכול להשלות על הדה. שהיא מחלקת מנישקות ואת יום יום פסם לזו ופעם לזו. ואת מאהביה היא מחליפה לעתים יותר קרובות מאשר את הנרבים חבה"סאן שבימינו. דימאנוג ר אפאראמזיק באחת המפלגות. הקר רא על התלבבות של המפלגים בניו תלאביב. שהמיד נדסה להם כי הערב והמסקת העבודת הקודי כו לבוא ולעז בלבו ל. שפנודיקס הללו. טראו שהשעה וקוקה להם ולא דרשו תוספת סכר. לא הכריזו על שבויות. אכן דוקוסנס היסטורי הוא המייסוד. המול שלשים. וכתב האשמה לדר נקלה הקוצר פת שודע ה. שפנודיקס. שרעבו וקד חו וניעו ורשנו בנוסם את הארץ למנע עשי מלאכתם רמיה בישיע.

עוד אוצרות רבים

פעמים ופעמים המה סרקי חוב רונת פרסם עגנון עד זתת. אבל הם סוכיחים שכשרון הסתר לוהו באדם ובמצבו אינו פחת סכחו האמנותי. בבית ננויו של עגנון ספונים עוד אוצרות רבים. מהם שעלו כבר על הגליון. ומהם הניע שעתם ל גלות לעולם. ומהם שעלו במד שבה הם כבר קבועים ופומדים כמני עני האמן ולא נרשפו עדיין. מי יתן ויקדים פר עגנון את ספר זכרונותיו להיבורים אמנותיים ב יוני. רצענים כמוני קודמת האמת ההיסטורית הטורה לכל. אפילו ל פרופסוד הרבסט ולקאיקאסטרות אחרות של אנשי סוד השובתו של פר עגנון ידעה לי פראש רצען... פעם סיפר לי על הסופר פוד ויקאי ההונגארי שהיה אסר. שכל ההונגארי מציע לו רוסאן אחר שעליו לכתבו. ובכן ברכתי ליום שסחחו באורחותיכבוד בעיר א נצה. שיוכה לגוב כשיבה דשן ר רענן עוד רבות בימים עד ביאת הנואל.

ביום שפחתו ידאי לפרסם ולהד כיר ברבים שרשי עגנון לא היה זוכה לתגובה ספרותית כה רבה וכה מושלפת לילא העור שהזמין לו הקב"ה מי יום לפני הוצרו. היא ה חוסה ומגינה עליו מאז נכנסו בברית הנשואן שיוכל לעסוק ב מלאכת קדשו ללא הטרדה וראגת לביתו. היא הקוראה וראשונה את חיבוריו. והיא כנראה היחידה ב עולם היודעת לקרוא את כתב ידו ללא עמל של פירנות. היא פנתה קחו בסכונה וחרת ופתיקה אחרי תיקונים על בני תיקונים. דברי עגנון נקראים כאילו היו גיש פוצץ ביציקה אחת. ובאמת הם פרי שי קול. לפעמים ארוך. של פל פרש ופרט. והסגנון עבר ליטסי לייטר סים. ולכן סטוגל הוא רק חרדת לזות בינו. כרבי עקיבא בשעתו יכול הוא לאסור לקהל מפריציו: שלי ושלכם שלה הוא. אוי פים רבים שובכים מפוצלה פירנות קרובה הסרירו את בית עגנון. כעת מלקת הטרדה מ. וראש ה צירית משתדל שגם בית פרוח ססוד לא יסרוד את הסופר בחילד לות והיגות בלילות עד אחרי הצות. ואולם יש הסרדות של מפרי רים. שכל אחד תשוב בעיני עצמו ויואה לעצמו להנחות את הסופר כשיחתו מהם פקוסיים. ומהם ארי חים. מהם רבנים ומהם חילוניים. לכל פקוד כבוד ולכמעט כבוד פז כירה השוטרית עליו פטני הסרדות ללא הכרת. לנדול חסידים ולאשתי אין סמירה כמו ואין להם גם העז והאימץ לאסור לנכבד שבא במכניית המחכה לו בחיץ. פר עגנון פסוק נאיעו ינול אקלר.